

„A MAGYAR NYELV MINDIG SZERELMEM, MINDIG BOLDOGSÁGOM VOLT”

Emlékezés Faludy Györgyre

KÖDÖBÖCZ GÁBOR

A XX. századi magyar irodalom egyik legszínesebb egyénisége mindenekelőtt a recski munkatáborban írott műveivel (*Börtönversek 1949-1952*), a *Sztálin-*, *Rákosi-*, *Kádár-féle „vörös Bizáncról”* szóló verseivel (*Emlékkönyv a rút Bizáncról*), vezeklésszerű önéletrajzi regényével (*Pokolbéli víg napjaim*) és a Villon-balladák magyarításával (*François Villon balladái Faludy György átköltésében*) vált ismertté az olvasóközönség előtt. Utóbbi munkája páratlan sikernek számít, hiszen itthon és külföldön 43 kiadást ért meg.

Az érdeklődését, életkedvét és szellemi frissességét mindvégig őrző *Faludy* a jelenkori folyamatokról, a túlzottan racionális, számítógép-centrikus kultúráról igencsak kritikusán vélekedik: „*az a rettenetes, hogy miközben elhagyunk egy kultúrát, nincs helyette más, azonos értékű kultúra! (...) A világ kulturálisan elszegényedik és örömtelenné válik. Totális romlást érzékelek, amely talán visszafordíthatatlan. (...) Kitégult a világ, s ez nagyon jó, de nincs erkölcsi tartás, erkölcsi erő, s enélkül csak tévelyegni lehet.*” Mondja ezt egy kilencven éves lélek, küzdelmes élete minden bölcsességével, az ezerszeresen megszenvedett igazság kikezdetlen hitével.

Faludy György élettörténete a veszélyek, a kalandok, a vándorlások, a kényszerű emigrációk, a sorozatos kihívások és megpróbáltatások története, de legfőképpen egy derűs, a maga erejében, hitében és szerencsésében bízó ember belső szabadságharcának története. Egy olyan egészséges lélek története, aki veleszületett vagányságával, leleményességével és humorával mindig képes volt kiküzdeni a túlélés esélyét, aki valami utánozhatatlan eleganciával és bölcsességgel még a vele megtörtént rosszat is jóra tudta fordítani, s aki rendre túlélte azokat, akik őt idejekorán leirták. Egy olyan ritka tünemény története az övé, aki a fájdalomtól is energiát, az embertelenségből is emberiséget tudott csiholni. Az orvosok által többször is anatómiai csodának titulált s úgymond a halállal packázó *Faludy* a túlélés művészetét is a tőle megszokott rendíthetetlen nyugalommal szemléli: „*Egyszerűen – szeretek élni. Sokszor volt hihetetlen szerencsém is. Malária orvosság nélkül, sárgaláz Marokkóban, menekülés egy hajón német tengeralattjárók gyűrűjében, gennyes tüdőgyulladás, trombózis, rák... Legutóbb érszűkület miatt dugtak kórházba az orvosok; beküldtek, hogy segítsenek meghalni. De én – kijöttem. Nagyon sok orvos nyíltan rám csodálkozik, ha szembetalálkozunk valahol. Hogyhogy még élek!?”*

Faludy György életútját sokféleképpen lehet értékelni, csak egy valamit nem lehet rá mondani: azt, hogy eseménytelen, üres, értelmetlen és unalmas lett volna. Néhány fontosabb mozzanatot kiragadva csak utalok a bécsi, berlini és párizsi egyetemi tanulmányok-

ra, az emigrációs évekre (*Franciaország és Marokkó*), majd a hároméves katonáskodásra az *Egyesült Államok* hadseregében (1941-1944) a csendes-óceáni hadszíntéren. Aki azonban olyan verset írt 1940-ben, mint amilyen az *Óda a magyar nyelvhez*, az szívből és lélekben sohasem hagyta el hazáját, s a külföldet mindig csak ideiglenes állapotnak tekintette: „Magyar nyelv! Vándorutakon kísérom, / sértett gögömben értöm és kísértöm, / Kinok közt, gondjaimtól részegen, / örökzöld földem és egész egem (...) Magyar szó! Ajkamon és gégem lazán /vont hangszerén lázam, házam, hazám (...) Te vagy jelenünk és a hajdani / arcunkat rejtő Veronika-kendő és a jövőndő. / Magyar nyelv! Sarjadsz és egy vagy velünk / és forró, mint forrongó szellemünk.”

Ezek a sorok mindig is túlragyogták a koholt vádakat, a kényszermunkát, a kötöttség robotját, s ezt az ethoszt semmiféle földi dolog nem képes elpusztítani, de még gyengíteni sem. Mindez annak tudatában is érvényes, hogy 1956 után újra külföldre kényszerült, ahol versekbe menekítette feltűnő őrzött eszményeit (*Ezerkilencszázötvenhat, te csillag, Nagy Imre, Egy helytartóhoz, 25 év után*). Először Londonban szerkesztette az *Irodalmi Újságot*, majd az olaszországi és máltai kitérő után Kanadában telepedett le. Itt és az USA több egyetemén tanított, miközben számos verses-, próza- és esszékötetet angol nyelven jelent meg (*Levelek az utókorhoz, Faludy György összegyűjtött versei, Hullák, kamaszok, tücsökökzene*).

Faludy írói-emberi igényességét az alábbi interjúrészlet is jól jelzi: „Még 1988-ban egy torontói orvos rákos daganatot diagnosztizált bennem. Fél évem van hátra, annyit jósolt. S én itthon akartam meghalni. Először három és fél hetet töltöttem itthon; három feltételem volt az utazás előtt. Egy: olyan ember vezesse az országot, akinek az 1956-os forradalom leverésében és az azt követő halálos ítéletekben nem volt része. Teljesült. Kettő: ne csak testemet engedjék be, hanem szellememet is; adják ki könyveimet, engedjenek előadásokat tartani. A harmadik: ne kelljen hivatalosan kérelmezni a vízumot.”

Hazatérése után *Faludy György* egyik első útja *Egerbe* vezetett, ahol a tanárképző főiskolán mintegy háromszáz főnyi hallgatóság itta a szavait s részesítette őt a legnagyobbaknak kijáró őszinte ünneplésben. Néhány szerencsés embernek (közöttük e sorok írójának) az az öröm is megadatott, hogy jóízű borozgatás és pálinkázás közben hajnalig élvezhették csillámló játékossággal s ragyogó humorral fűszerezett történeteit. A ritka anekdotázó- és emlékezőtehetséggel megáldott *Faludy* úgy elevenítette föl élete regényét, hogy számunkra is jelenlővé tette azt. Azóta tudom, hogy – *Kányádi Sándorral, Mészöly Dezsővel* és *Gyurkovics Tiborral* együtt – az utolsó fenomének egyikét tisztelhetjük benne. Fájdalom, hogy 2006 augusztusa óta *Faludy György* már csak műveivel van közöttünk. No és alighanem a testamentuma által is sugárzott utánozhatatlan létezés-technikájával és lélekderűjével, amelyről ő maga így beszélt: „A fő, hogy igyekezzünk jól, barátságosan, könnyedén és vidáman élni. Hadd tegyem hozzá, hogy kilencven éve majdnem mindig boldog voltam, főleg azért, mert boldognak akartam lenni”.

